

бонитета составляют более чем по 34%. По нашим подсчетам средний класс бонитета древостоев в лесном фонде области равна I,72. Средняя полнота насаждений Ровненской области близка к оптимальной и составляет 0,70. Выявлены наиболее повнотные насаждения: хвойные, а наименьшее - мягколиственные.

Ключевые слова: лесной фонд, древостой, группы пород, возрастная структура, средний возраст, классы бонитета.

Abstract:

Stelmakh V. Yu., Melniychuk M.M. FOREST FUND OF RIVNE REGION: STRUCTURE AND DYNAMICS

In the article, we investigated the current state of the forest fund of Rivne region, which is in the process of reform. We analyzed the dynamics of forest-covered lands from the 1996 to the present time. Forests of Rivne region by ecological and socio-economic significance and depending on the main functions performed by them are divided into the following categories: protective forests - 45085.4 ha, operational forests - 527010.3 ha, recreational and health forests - 63821,8 ha, forests of nature protection, scientific, historical and cultural purpose - 78253.9 ha. The study of the forest species in the Rivne region showed a predominance of coniferous species – 65 % (softwood – 25 %, hardwood – 10 %). The dominant species were found: pine – 65 %, birch hung – 14,8 %, alder black – 10 %, ordinary oak – 8.6%. The study of the age structure of the forests makes it possible to talk about its unevenness, since 12.5 % belong to ripe and overgrown forest stands, 23.4 % to young, 40.1 % to medieval. Average age of forest stands of the forest fund: coniferous – 54 years, hardwood – 71, softwood – 44. The study of the age structure showed the progressive aging of forests, an increase in the average age of over 10 years and an increase in the area of perennial plantings. Distribution of tree stands by age classes showed that the largest share of areas among all groups of rocks is occupied by trees of 5–7 classes of age, that is, medieval plantations. The youngest classes age 1–4 are most widely presented among softwood, 10–15 grades – among hardwood (about 20 %). That is, the smallest life spans are soft leafy breeds, and the longest are hard leafy breeds. In the study of the productivity of the tree plant, the following indicators, such as bonite, completeness, and stock of wood, have been studied, which made it possible to draw conclusions about the average productivity of the forests of the region. Woods of the Rivne region are marked by high classes of bonitet. The I and II bonitty classes make up more than 34 %. According to our estimates, the middle class of the forest stand bonite in the forest fund of the region is equal to I,72. The average completeness of plantations of the Rivne region is close to optimal and is 0.70. The most complete plantings are found: conifers, and the least – leafy. In the study of the productivity of the tree plant, the following indicators, such as bonite, completeness, and stock of wood, have been studied, which made it possible to draw conclusions about the average productivity of the forests of the region. The rocks of the forests are the closest to optimal. The main areas of forest ecologization in the Rivne region should be the multi-purpose use of forest resources and the continuity of forest use.

Key words: forest, forest landscape, forest type, woodland, flood, forest fund, species composition, age structure, bonite class, completeness, forest use, reforestation.

Надійшла 30.04.2021р.

911.2 (477.84)

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.1.24>

Мирослава ПИТУЛЯК, Микола ПИТУЛЯК,
Леся ЗАСТАВЕЦЬКА, Тарас ЗАСТАВЕЦЬКИЙ, Іванна ГОМЕНЮК

ОСОБЛИВОСТІ ЛІСІВ І ЛІСОКОРИСТУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ДП «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЛІСГОСП»

Проведено аналітичні дослідження лісів (вікової структури, складу порід, категорії лісів) та лісокористування на території ДП «Тернопільський лісгосп». Найбільшу площу на території лісгоспу займають рекреаційно-оздоровчі ліси (12,7 тис. га). у віковій структурі лісів переважають середньовікові насадження (64,6%), основними лісоутворюючими породами є твердолистяні, частка яких становить 86,4%. З'ясовано, що основними видами лісокористування є заготівля деревини та рекреаційне лісокористування.

Ключові слова: ліси, лісокористування, вікова структура, категорії лісів, рекреаційно-оздоровчі ліси.

Постановка науково-практичної проблеми та актуальність дослідження. Дослідження лісів і лісових ресурсів ДП «Тернопільський лісгосп» пов'язане з аналізом екологічного стану даної території. Лісові угруповання виконують ряд функцій: ґрунтозахисну, водоохоронну, кліматопокращувальну та інші. Вони відносяться до еколого-стабілізуючих угідь і тому впливають на антропогенне наванта-

ження та стійкість ландшафтних комплексів. Лісові ресурси мають важливе значення для господарства області. Ліси ДП «Тернопільський лісгосп» розміщені в центральній частині області і виконують також такі важливі функції – лікувально-оздоровчу, естетичну, рекреаційну. Тому поглиблене еколого-географічне дослідження лісів і лісокористування ДП «Тернопільський лісгосп» є актуальним.

Зв'язок теми статті з важливими науково-практичними завданнями.

Питання еколого-географічного аналізу лісів і лісових ресурсів має важливе значення для оцінки екологічної ситуації даної території, розробки екологічних програм та програм раціонального використання лісових ресурсів на рівні місцевих ОТГ. Тематика статті відповідає напрямку наукових досліджень кафедри географії і методики її навчання: «Географічні дослідження природно-господарських геосистем Поділля».

Аналіз останніх досліджень і публікацій за темою дослідження. Питання використання і збереження лісів і лісових ресурсів в Україні, земель лісогосподарського призначення та лісоресурсного потенціалу України висвітлені у працях В.Ткача, Я. Ковалю, І. Лицура, О. Фурдичка та інших науковців.

Окремі аспекти ведення лісового господарства у Тернопільській області та лісові генетичні ресурси Тернопільщини проаналізовано в працях Ю.Гайди, І. Попадинця та інших. Дослідження лісів, лісових ресурсів та лісосторіння в Тернопільській області представлено в монографії «Географія Тернопільської області (2016, 2020 рр.)». Еколого-географічні особливості лісосторіння в межах області, функціональну та вікову структуру лісів, рекреаційне лісосторіння представлено в публікації М.В. Питуляка, М.Р. Питуляк [7; 8; 9]. Питання використання земель лісового фонду Гусятинського району та лісових ресурсів Тернопільського району розглянуті в публікаціях Б.Гавришка і С.Гулика (2013, 2016 рр.).

Виклад основного матеріалу. Лісові екосистеми України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцем розташування виконують переважно екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні, виховні та інші функції. Проте в сучасних умовах вітчизняна галузь лісового господарства використовує природно-ресурсний потенціал лісів нерационально. В лісосторінській сфері сформувалася незбалансована структура лісосторіння та управління природно-ресурсним потенціалом, що зменшує ефективність екологічно орієнтованих заходів [1]

Враховуючи важливість екологічного, економічного та соціального значення лісів, основними завданнями лісової галузі в Україні у сфері землекористування на сьогодні як зазначає Касюхнич В.Ю. є: «...удосконалення системи інформаційного забезпечення лісово-

го господарства, ведення державного лісового кадастру та обліку лісів, проведення лісовпорядкування, інвентаризації та моніторингу лісів на основі геоінформаційних технологій; системи контролю походження лісової продукції для забезпечення захисту ринку від незаконно отриманої деревини, забезпечення ефективного функціонування системи електронного обліку деревини; нормативно-правової бази, що регулює відносини у сфері лісового господарства; вирощування високопродуктивних насаджень з переважанням цільових лісосторінвальних порід; забезпечення сприятливих умов рекреаційного лісосторіння без нанесення шкоди лісовому середовищу; екологічно-орієнтоване ведення лісового господарства та комплексного використання лісових ресурсів; зменшення обсягів суцільної системи рубок, розширення обсягів проведення поступових та вибіркового систем рубок головного користування; розширене відтворення лісів, у т. ч. з максимальним використанням природного поновлення; розширення плантаційного лісового вирощування та створення біоенергетичних плантацій швидкорослих деревних порід; подальший розвиток лісової інфраструктури (будівництво і ремонт лісових доріг, мостів, підпірних стінок, гідротехнічних споруд); передача лісів, що перебувають у державній власності, крім насаджень лінійного типу, до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства тощо» [5, с. 35].

ДП «Тернопільський лісгосп» знаходиться в центральній частині області, яка характеризується низькою залісненістю: Збаразький – 9,1%, Підволочиський – 5,1%, Тербовлянський – 8,4%, Тернопільський – 7,9%, Зборівський – 11,1% райони.

Площа земель ДП «Тернопільський лісгосп» складає 26015,0 га, в тому числі вкрита лісом – 23913,2 га (91,9%). До складу підприємства входить 8 лісництв Микулинецьке, Скалатське, Тербовлянське, Тернопільське, Мшанецьке, Збаразьке, Залозецьке, Буданівське.

Більша частина ДП «Тернопільський лісгосп» розміщена на Тернопільському плато. Тут знаходяться лісові масиви частини Залозецького лісництва, Мшанецького, Тернопільського, Микулинецького, Тербовлянського, Буданівського і частина Збаразького лісництв. Лісові масиви лісгоспу розміщені в основному на пологих схилах річкових долин, а також на схилах межиріч. В районі розміщення лісових масивів Тербовлянського і Буданівського ліс-

ництв поверхня плато більш хвиляста, ніж в центральній частині лісгоспу, тут зустрічаються окремі височини із схилами 15-25°. Окремі лісові масиви Збараського і Скалатського лісництв знаходяться на схилах Товтр.

Частка земель вкритих лісовою рослинністю на території ДП «Тернопільський лісгосп» коливається в межах від 91,3% - в Скалатському лісництві до 96,1% у Тернопільському лісництві. Лісові ділянки, що не вкриті лісовою рослинністю представлені лісовими розсадниками, плантаціями, рідколіссями, згарищами, зрубамі, галявинами, біогалявинами, лісовими шляхами, просіками та іншим. У структурі загальної площі лісового фонду переважають лісові культури (57,3%), які займають площу 14606,0 га і лісові розсадники – 36,4% [10].

Найбільшу площу в ДП «Тернопільський лісгосп» займають рекреаційно-оздоровчі ліси – 12655,5 га (48,6%), які розміщені по терито-

рії лісгоспу нерівномірно. Найбільша частка їх в Микулинецькому лісництві – 98,1%. Найбільшу площу вони займають в Тереховлянському лісництві (3668,3 га). Значна частка рекреаційно-оздоровчих лісів в більшості лісництв лісгоспу і коливається від 83,8% до 98,1%. Найменша частка рекреаційно-оздоровчих лісів в Буданівському (1,8%) і Залозецькому (9,5%) лісництвах (рис. 1). Характеристику рекреаційного лісокористування авторами представлено у публікації [9].

Переважаючим типом ландшафту в рекреаційних лісах є закритий на який припадає 89,3% площі рекреаційно-оздоровчих лісів, напіввідкритий 6,4% і відкритий – 4,3%. За оптимальними нормами співвідношення типів ландшафтів повинно бути закриті до 85%, напіввідкриті до 15% і відкриті до 5%. Як видно, фактична ландшафтна структура відрізняється від оптимальної.

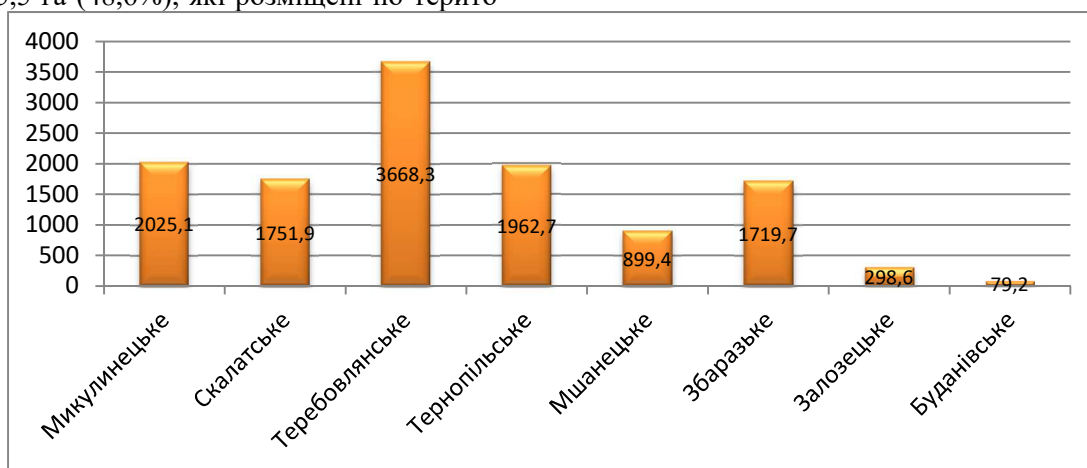

Рис. 1. Площа рекреаційно-оздоровчих лісів в Тернопільському лісгоспі, га

Для досягнення оптимального співвідношення ландшафтів необхідно проводити рубки по формуванню ландшафту і свою господарську діяльність націлити на досягнення оптимальних показників.

Насадження рекреаційно-оздоровчих лісів характеризуються наступними показниками: клас естетичної оцінки – 2,2, пішохідна доступність – 2,0, рекреаційна оцінка – 2,0, стійкість до рекреаційних навантажень – 2,2, стадія рекреаційної дигресії – 1,3 [10].

Частка лісів рекреаційно-оздоровчого призначення в області становить 17,2%, що є значно меншою ніж у ДП «Тернопільський лісгосп». Але в лісах області більшою є частка лісів природоохоронного, наукового та історико-культурного призначення (29,5%), а також експлуатаційних лісів (40,8%). Захисні ліси в області становлять 12,5% від площі всіх лісів [2; 8]

Ліси природоохоронного, наукового та історико-культурного призначення в Тернопільському лісгоспі займають незначну площу – 1950,0 га, що становить 7,5%. У цій категорії лісів найбільшу площу займають заказники – 1653,6 га, що становить 6,4%. Найбільша частка лісів цієї категорії у Тернопільському (14,4%), Збараському (14%), Мшанецькому (13,1%) лісництвах. Найменша – у Микулинецькому (0,1%) і Залозецькому (0,3%).

Серед природо-заповідних об'єктів на території Тернопільського лісгоспу є такі заказники: Залозецьке лісництво - заказник «Білокриницький» (8,1 га); Мшанецьке лісництво - заказник «Мільно-Бліхівський» (534,0 га); Збараське лісництво - заказник «Залужанський» 11,5 га); заказник «Пожарниця» (64,0 га); заказник «Малоберезовицько-Іванчанський» (299,0 га); заказник «Кобилівський» (106,0 га); Тернопільське лісництво – регіональний ланд-

шафтний парк «Загребелля»; заказник «Довжанський» (37,0 га); заказник «Чагарі Кутковецькі». (84,0 га); заказник «Іванівський» (57,0 га); заказник «Шляхтинський» (36,0 га); Скалатське лісництво - заказник «Подільсько-Сороцький» (116,0 га); Тербовлянське лісництво - заказник «Підгорянський» (8,0 га); Буданівське лісництво - заказник «Кобиліволоко-Благівщинський» (294,0 га) [4].

Захисні ліси на території лісгоспу займають 8266,0 га. Найбільша їх частка у Залозецькому (92,2%) і Мшанецькому лісництвах (66,3%) [10].

Експлуатаційні ліси представлені на території Буданівського лісництва і займають площу 3142,9 га. Разом з тим зазначимо, що на території всіх лісництв частина лісів має особливий режим користування і є можливою для експлуатації.

Склад порід в лісах ДП «Тернопільський лісгосп» визначається природно-географічними чинниками. Найбільшу площу тут займають твердолистяні породи – 20657,9 га, що становить 86,4%. Майже така сама частка (82,4%) твердолистяних порід у структурі лісів Тернопільського ОЛМГ. Серед твердолистяних порід домінує дуб звичайний, який займає площу 13270,7 га. Менші площі займає граб звичайний (2631,7 га), ясен звичайний (1798,2 га). Серед твердолистяних зустрічаються також дуб червоний, клен, явір, клен гостролистий та інші.

Група хвойних порід займає значно меншу площу – 2455,6 га (10,3%). Більше 50% площі хвойних припадає на сосну звичайну – 1546,1 га. Серед хвойних порід зустрічається ялина європейська (328,3 га), модрина європейська (580,4 га) (рис. 2)

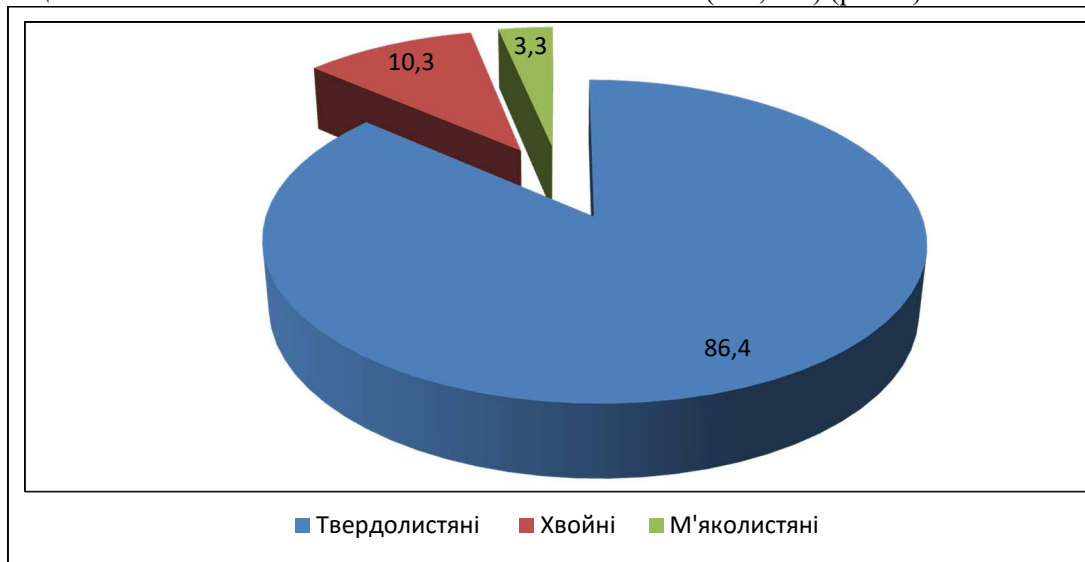

Рис. 2. Розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за панівними породами (побудовано за [10])

Аналогічним є склад лісоутворюючих порід в лісництвах лісгоспу, тобто домінує група твердолистяних порід (рис. 3).

Розподіл лісів за групами віку на молодняки (вік до 40 років), середньовікові (40-60 років), пристигаючі (60-80 років) і стиглі та перестійні (понад 80 років) відображає вікову структуру. Цей показник є важливим з огляду на лісокористування різних категорій лісів.

Вікова структура лісових насаджень «ДП Тернопільський лісгосп» характеризується переважанням середньовікових насаджень, які займають площу 15415,9 га, що становить 64,6%, меншу площу займають молодняки – 3473,4 га (14,5%). Площа пристигаючих лісових насаджень – 2701,8 га (11,3%) і стиглих та перестійних – 2304,8 га (9,6%) (рис. 4).

У порівнянні з віковою структурою лісо-

вих насаджень області, де частка середньовікових насаджень становить 51,1%, в ДП «Тернопільський лісгосп» вона більша (64,6%) [8].

У віковій структурі лісових насаджень всіх лісництв лісгоспу переважають середньовікові насадження частка яких становить в межах 51,6% - 71,5%. Найбільша частка середньовікових насаджень у Мшанецькому лісництві – 71,5%, та Тернопільському – 67,4%. Найбільша частка молодих за віком насаджень у Залозецькому лісництві – 21,1% і Микулинському – 18,3%. Сприятливими для лісозаготівлі є пристигаючі, стиглі і перестійні лісові насадження, найбільша частка яких є у віковій структурі Скалатського лісництва – 31,4%, Збаразького – 34%, Буданівського – 27,1%.

Середній вік лісових насаджень у ДП

«Тернопільський лісгосп» становить 61 рік. Найстарішими є насадження бука лісового – 80 років, дуба звичайного – 65 років, сосни зви-

чайної – 56 років, клена польового – 60 років (рис. 5).

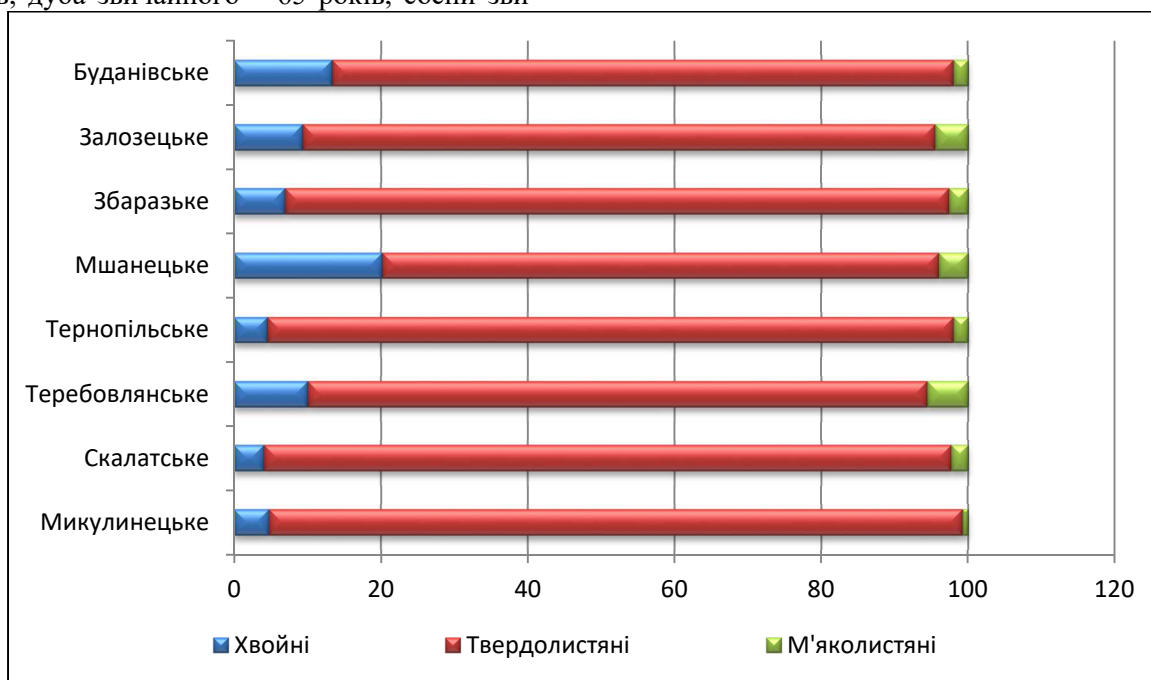

Рис. 3. Розподіл лісоутворюючих порід в лісництвах ДП «Тернопільський лісгосп» (побудовано за 10)

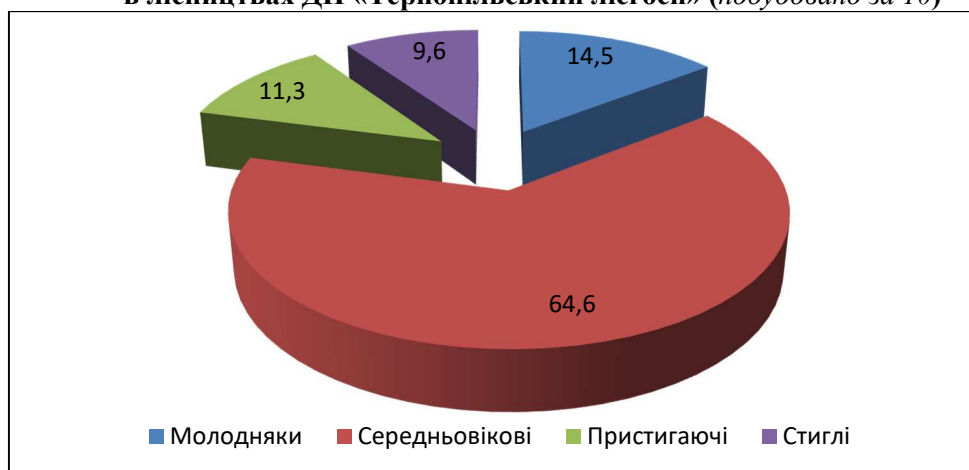

Рис. 4. Розподіл вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за групами віку ДП «Тернопільський лісгосп» (побудовано за 10)

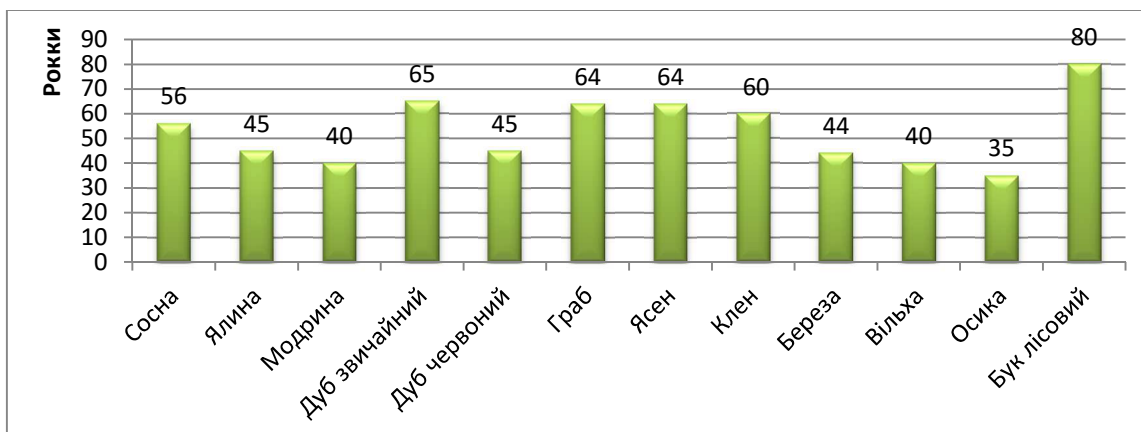

Рис. 5. Середній вік основних лісоутворювальних порід, (побудовано за 10)

У віковій структурі хвойних, твердолистяних, м'яколистяних груп порід переважають середньовікові насадження, частка яких становить 48-66%. Найбільша частка середньовікових насаджень у групі твердолистяних порід і становить 66,2%, відповідно ці насадження займають найбільшу площу – 13672,8 га. Найменшою у віковій структурі насаджень є частка пристигаючих, стиглих і перестійних – 19,1% (у групі твердолистяних порід), 30,6% (у групі хвойних), 40,3% (у групі м'яколистяних)

Одним із видів лісокористування на території лісгоспу є рекреаційне. У лісгоспі нараховується 3 рекреаційні пункти: рекреаційний пункт «Ялинка», який знаходиться у Микулинецькому лісництві площею 0,1 га; рекреаційний пункт «Дубок» (Микулинецьке лісництво) площею 0,02 га та відпочинкове місце у Тербовлянському лісництві [10].

Масове відвідування населенням лісів може мати два протилежних наслідки: позитивний-соціальний і негативний-екологічний. Тому головним завданням лісгоспу з метою оптимізації рекреаційного лісокористування є:

- задоволення зростаючих потреб населення в лісовому відпочинку;

- забезпечення невиснажливого лісокористування взагалі і рекреаційного лісокористування, зокрема. Отже, рекреаційні ліси мають складатися з деревних порід із високими естетичними властивостями, добре поновлюватись, швидко рости, мати здатність ефективно виконувати водоохоронні, ґрунтозахисні, санітарно-гігієнічні й естетичні функції, а також відрізнятися достатнім потенціалом недеревних ресурсів [14].

Як зазначає Свириденко В.Є. (2005) «...вирішальним для збереження і підвищення стійкості рекреаційних лісів є своєчасне проведення лісгосподарських заходів. При цьому потрібно постійно вивчати рекреаційні потреби відпочиваючих, щоб не допускати стихійного скупчення людей. Це досягається доцільним розміщенням автостоянок, у тому числі й платних. Для зменшення скупчення людей потрібно створювати відповідну сітку стежок, урахувавши при цьому і стихійно створені у напрямках до комфортних ділянок. Якраз цей захід найактивніше впливає на регулювання людського потоку відвідувачів. Прогулянкові маршрути різної протяжності потрібно закільцювати, щоб відпочиваючі поверталися одним і тим самим шляхом і не боялися заблукаати. Біля водоймищ потрібно передбачити місця для встановлення наметів, виставляти

щити з інформацією тощо» [12, с. 54].

Одним із видів лісокористування на території ДП «Тернопільський лісгосп» є заготівля деревини за рахунок рубок головного користування, а також рубок формування і оздоровлення.

Для покращення санітарного стану насаджень, підвищення їх стійкості, зменшення площі деревостанів з осередками хвороб, шкідників лісу проводяться санітарні рубки. Насадження на площі 103,8 га потребують суцільних санітарних рубок, а на площі 1221,7 га вибіркового санітарних рубок. Лісовідновні рубки проводяться в усіх категоріях лісів. Щорічний обсяг таких рубок проводиться на площі близько 7 га. Загальний запас деревини, яка вирубується становить 2,3 тис. м³. Крім рубок головного користування проводяться інші види рубок - рубки формування і оздоровлення лісів, рубки догляду (освітлення, прочищення, проріджування, прохідні) санітарні, і лісовідновні. Основна маса деревини заготовляється від рубок головного користування на площі 66 га. Кількість заготовленої деревини в результаті цих рубок становить 20189 м³ [11].

У ДП «Тернопільський лісгосп» є такі види побічних користувань: випас худоби, заготівля дикоростучих плодів, ягід, збір грибів, лікарської сировини і сінокошіння.

Як зазначають Нейко І.С., Марценюк О.П. «...збалансоване лісокористування регламентується переліком вимог та критеріїв, які повинні забезпечити невиснажливе використання лісових ресурсів, збереження екологічної та соціальної ролі лісів. Потреба розробити стратегію збалансованого розвитку виникла за умови істотного зростання антропогенного навантаження та домінування економічної суті лісових ресурсів над іншими не менш важливими – екологічними та соціальними компонентами. Основні вимоги, що передбачають збалансоване використання лісових ресурсів, полягають у подальшому їх раціональному використанні та збереженні їх екологічної, економічної та соціальної функції. Модель збалансованого лісокористування повинна забезпечити найбільш ефективне поєднання вказаних складників» [6].

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Проведено аналіз стану лісів та лісокористування території центральної частини Тернопільської області, а саме в ДП «Тернопільський лісгосп». З'ясовано територіальні особливості вікової структури лісів, складу порід в них та розподіл за категоріями. У віковій структурі лісів ДП

«Тернопільський лісгосп» переважають середньовікові насадження (64,6%) і це дає можливість використовувати їх для різних видів господарської діяльності. Найбільшу площу на території лісгоспу займають рекреаційно-оздоровчі ліси (12655,5 га). ці ліси мають важливе рекреаційно-оздоровче значення для мешканців центральної частини області. Основними лісоутворюючими породами є твердолистяні, частка яких найбільша у Скалатському (93,6%) і Микулинецькому (94,4%) лісництвах. Основними видами лісокористування є заготівля

деревини та рекреаційне лісокористування.

Отримані результати дослідження можуть бути використані для розробки заходів з метою досягнення оптимальної лісистості даної території і зменшення антропогенного навантаження на лісові екосистеми. З метою оптимізації рекреаційного лісокористування на території окремих ОТГ важливим є облаштування рекреаційних пунктів вздовж автомобільних доріг та в лісових урочищах для короткочасного відпочинку і оздоровлення.

Література:

1. Боцула О.І. Концептуальні основи еколого-економічної оцінки земель лісогосподарського призначення. /Вісник Сумського національного аграрного університету. (Серія: Економіка і менеджмент) Вип. 4(68), 2016. С. 160–165.
2. Географія Тернопільської області: монографія. В 2-х т. Т.1 Природні умови та ресурси. Тернопіль: Крок, 2017 с. 504 с.
3. Гулик С.В., Гавришок Б.Б. Лісові ресурси Тернопільського району: сучасний стан та використання. /Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер.: Географія, 2013. № 2. С. 239-246.
4. Департамент екології і природних ресурсів Тернопільської ОДА – URL <http://www.ecoternopil.gov.ua/>
5. Касюхнич В.Ю. Ефективність використання природно-ресурсного потенціалу земель лісогосподарського призначення. /Збалансоване природокористування № 2/2017 С. 134-139
6. Нейко І.С., Марценюк О.П. Оцінка стану лісових екосистем у контексті збалансованого лісокористування та забезпечення екологічної стабільності ландшафтів України. /Науковий вісник НЛТУ України. 2008. Вип. 18.10. С. 65-70
7. Питуляк М.Р., Питуляк М.В. Еколого-географічні особливості лісокористування в Тернопільській області. /Історія української географії. Тернопіль, 2014. вип. 29-30. С. 115-120.
8. Питуляк М.Р., Питуляк М.В. Особливості функціональної та вікової структури лісів Тернопільської області. /Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Географія. Тернопіль, 2007. Вип. 1. С. 202-208.
9. Питуляк М. Р. Питуляк М.В. Особливості рекреаційного лісокористування в Тернопільській області. /Наукові записки ТНПУ. Серія: географія. Тернопіль: СМП «Тайп», 2017. № 2 (Випуск 43). С. 185-190.
10. Проект організації і розвитку лісового господарства ДП «Тернопільський лісгосп» Тернопільського обласного управління лісового та мисливського господарства. Львів 2010 р. 194 с.
11. Програма розвитку лісового господарства Тернопільщини на 2017-2021 рр. URL: https://ternopil.gov.ua/fileadmin/user_upload/
12. Свириденко В. Є., Бабіч О. Г., Киричок Л. С. Ліс як природна система. Нац. аграр. ун-т. К., 2005 2-е вид. С. 15–55.
13. Ткач В.П. Наукові аспекти вирішення проблеми відтворення і сталого ведення лісового господарства. /Лісівництво і агролісомеліорація. Харків: УкрНДІЛГА, 2010. Вип. 117. С.16-20.
14. Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. та ін. Проблеми географії та менеджменту туризму.–Чернівці: Рута, 2006.– 260 с.

References:

1. Botsula O.I. Kontseptualni osnovy ekoloho-ekonomichnoi otsinky zemel lisohospodarskoho pryznachennia. /Visnyk Sums'koho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. (Serii: Ekonomika i menedzhment) Vyp. 4(68), 2016. S. 160–165.
2. Neohrafiia Ternopil'skoi oblasti: monohrafiia. V 2-kh t. T.1 Pryrodni umovy ta resursy. Ternopil: Krok, 2017 s. 504 s.
3. Hulyk S.V., Havryshok B.B. Lisovi resursy Ternopil'skoho raionu: suchasnyi stan ta vykorystannia. /Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser.: Neohrafiia, 2013. № 2. S. 239-246.
4. Departament ekolohii i pryrodnykh resursiv Ternopil'skoi ODA – URL <http://www.ecoternopil.gov.ua/>
5. Kasiukhnych V.Iu. Efektyvnist vykorystannia pryrodno-resursnoho potentsialu zemel lisohospodarskoho pryznachennia. /Zbalansovane pryrodokorystuvannia № 2/2017 S. 134-139
6. Neiko I.S., Martseniuk O.P. Otsinka stanu lisovykh ekosystem u konteksti zbalansovanoho lisokorystuvannia ta zabezpechennia ekolohichnoi stabilnosti landshaftiv Ukrainy. /Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. 2008. Vyp. 18.10. S. 65-70
7. Pytuliak M.R., Pytuliak M.V. Ekoloho-heohrafichni osoblyvosti lisokorystuvannia v Ternopil'skii oblasti. /Istoriia ukrainskoi heohrafii. Ternopil, 2014. vyp. 29-30. S. 115-120.
8. Pytuliak M.R., Pytuliak M.V. Osoblyvosti funktsionalnoi ta vikovoi struktury lisiv Ternopil'skoi oblasti. /Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Ser. Neohrafiia. Ternopil, 2007. Vyp. 1. S. 202-208.
9. Pytuliak M. R. Pytuliak M.V. Osoblyvosti rekreatsiinoho lisokorystuvannia v Ternopil'skii oblasti. /Naukovi zapysky TNPU. Serii: heohrafiia. Ternopil: SMP «Taip», 2017. № 2 (Vypusk 43). S. 185-190.
10. Proekt orhanizatsii i rozvytku lisovoho hospodarstva DP «Ternopil'skyi lishosp» Ternopil'skoho oblasnoho upravlinnia lisovoho ta myslyvskoho hospodarstva. Lviv 2010 r. 194 s.
11. Prohrama rozvytku lisovoho hospodarstva Ternopil'shchyny na 2017-2021 rr. URL: https://ternopil.gov.ua/fileadmin/user_upload/
12. Svyrydenko V. Ye., Babich O. H., Kyrychok L. S. Lis yak pryrodna systema. Nats. ahrar. un-t. K., 2005 2-e vyd. S. 15–55.
13. Tkach V.P. Naukovi aspekty vyrishennia problemy vidtvorennia i staloho vedennia lisovoho hospodarstva. /Lisivnytstvo i ahrolisomelioratsiia. Kharkiv: UkrNDILHA, 2010. Vyp. 117. S.16-20.
14. Iavkin V.H., Rudenko V.P., Korol O.D. ta in. Problemy heohrafii ta menedzhmentu turyzmu. – Chernivtsi: Ruta, 2006. – 260 s.

Аннотация:

Мирослава Пытуляк, Микола Пытуляк, Леся Заставецкая, Тарас Заставецкий, Иванна Гоменюк
ОСОБЕННОСТИ ЛЕСОВ И ЛЕСОПОЛЬЗОВАНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ ГП «ТЕРНОПОЛЬСКИЙ ЛЕСХОЗ»

Проведены аналитические исследования лесов (возрастной структуры, состава пород, категории лесов) и лесопользования на территории ГП "Тернопольский лесхоз". Выяснено, что в пределах деятельности Тернопольского лесхоза наблюдаются отличия в возрастной структуре лесных насаждений, видовом составе пород, а также функциональных типах лесов. Наибольшую площадь на территории лесхоза занимают рекреационно-оздоровительные леса (12,7 тыс. га). Их часть среди других категорий лесов является наибольшей (48,6%) Наименьшая часть лесов природоохранного, научного и историко-культурного назначения - 7,5%. В возрастной структуре лесов преобладают средневозрастные насаждения (64,6%). Наибольшая часть средневозрастных насаждений в Мшанецком лесничестве - 71,5% и Тернопольском - 67,4%. Наибольшая часть молодых по возрасту насаждений в Залозецком лесничестве - 21,1%, Микулинецком - 18,3% Наиболее благоприятными для лесозаготовки есть дозревающие, спелые и перестойные лесные насаждения, наибольшая часть которых есть в возрастной структуре Скалатского лесничества - 31,4%, Збаражского - 34%, Будановского - 27,1%. Средний возраст лесных насаждений в ГП "Тернопольский лесхоз" составляет 61 год. Самыми старыми являются насаждения бука лесного - 80 лет, дуба обычного - 65 лет сосны обычной - 56 лет, клёна полевого - 60 лет. Основными лесоформирующими породами являются твердолиственные, доля которых составляет 86,4%. Их доля наибольшая в Скалатском (93,6%) Микулинецком (94,4%) лесничествах. Среди твердолиственных пород доминирует дуб обычный, который занимает площадь 13270,7 га. Более 50% площади хвойных приходится на сосну обычную. Выяснено, что основными видами лесопользования являются заготовка древесины и рекреационное лесопользование.

Ключевые слова: леса, лесопользования, возрастная структура, категории лесов, рекреационно-оздоровительные

Abstract:

Myroslava Pytuliak, Mykola Pytuliak, Lesya Zastavetska, Taras Zastavetskyi, Ivanna Homeniuk.
PECULIARITIES OF FORESTS AND FOREST USE ON THE TERRITORY OF SOE «TERNOPIL FORESTRY»

The analytical investigation of forests (age structure, age-class composition, forest categories) and forest use on the territory of SOE "Ternopil forestry" has been made. It has also been defined that within the activities of Ternopil forestry the differences in age structure of forest ranges, kinds of compositions and functional types of forests have been noticed.

SOE "Ternopil forestry" is located in the central part of Ternopil oblast, which is characterized by a low level of forest cover: Zbarazh region - 9.1%, Pidvolochysk region - 5.1%, Terebovlia region - 8.4%, Ternopil region - 7.9%, Zboriv region - 11%.

The area of SOE "Ternopil forestry" is 26015.0 ha; including territory covered with forests - 23913.2 ha (91.9%). The enterprise is also composed of 8 forest divisions such as Mykulyntsi, Skalat, Terebovlia, Ternopil, Mshanets, Zbarazh, Zaliztsi and Budaniv divisions.

The fraction of area covered with forest vegetation on the territory of SOE "Ternopil forestry" is between about 91.3 % in Skalat forest division up to 96.1% in Ternopil forest division. The parts which are not covered with vegetation are represented by seed plots, artificial forests, open forests, burned areas, timber blockings, meadows, biomeadows, forest paths, glades and others. The forest plantations dominate in the structure of total area of the forest fund (57.3%); they occupy the area of 14606.0 ha and forest seed plots - 36.4%.

The largest area in forestry is taken up by recreation forests (12.7 thousand ha). They have the largest part among the other forest categories (48.6%). The smallest part is taken up by the forests, which carry nature conservation, scientific and history and culture mission.

Exploitable forests are represented on the territory of Budaniv forestry and occupy the area of 3142.9 ha. Besides that, we have to note that the part of forests in all divisions has special way of using and can be exploited.

In the age structure of forests the major part is taken up by middle-aged plantations (64.6%). The largest part of the latest is in Mshanets division - 71.5% and Ternopil division - 67.4%. The biggest part of young plantations is in Zaliztsi division - 21.1% and Mykulyntsi division - 18.3%.

They take the largest area in Terebovlia forestry (3668.3 ha). There is a sufficient part of recreation forests in the majority of forestry and its amount fluctuates between 83.8% up to 98.1%. The smallest part of recreation forests is in Budaniv (1.8%) and Zaliztsi (9.5%) divisions.

The dominating type of landscape in recreational forests is closed type - 89.3% of the area, half open - 6.4% and open - 4.3%.

The average age of forest plantations in SOE "Ternopil forestry" is 61 years. The oldest are European Beeches - 80 years, European Oak - 65 years, Scots pine - 56 years, English field maple - 60 years.

The main forest forming species are hard wooden broadleaved species which make up 86.4%. They take up the largest part in Skalat (93.6%) and Mykulyntsi (94.4%) forest divisions. Among the broadleaved species the European Oak is dominating, and takes up the area of 13270.7 ha. More than 50% of the area where conifers grow are taken up by the Scots Pine.

One of the ways of forest use on the SOE "Ternopil forestry" territory is stocking up wood from logging of the

main use and also logging of formation and recreation. The renewable logging is done in all the forest categories. The annual amount of such logging comes to 2.3 thousand m³. Besides the logging of main use there others – formation and hygienic of forests, care logging (enlightening, selective cutting, thinning) sanitation and forest renewals. The main amount of wood is logged from the main use on the area of 66 ha and amounts to 20189 m³

It has been defined that the main ways of the forest use are logging and recreational forest use.

Key words: forests, forest use, age structure, forest categories, recreational forests

Надійшла 24.05.2021р.